

1. Een andere kijk op verzoening (1)

1.1. Het onderwerp

Intens belangrijk

Hoe komt het zover, dat God en mensen zó van elkaar houden dat ze elkaar in feite gaan 'kussen'? Dat is het effect van 'ver-zoenen'¹, als het goed is. Is zo'n goede en intieme band tussen God en ons mogelijk? Dat is de vraag van dit boek. **Kunnen jij en ik zó vol van God worden, dat we als het ware verliefd zijn op Hem? En ... andersom: God zó vol van mij?**

De Bijbel zegt van wel. Is het huwelijk niet het beeld voor de relatie tussen God en de gelovigen, zijn volk? God zoekt een levende, door liefde bloeiende relatie met mensen, die wederzijds is. Wie het boek Hosea leest, proeft Gods hartstochtelijke verlangen, hoewel zijn volk als vrouw zwaar teleurstelt. Ook Paulus spiegelt in Efeziërs 5:21-33 de wederzijdse liefde en trouw in het huwelijk aan de relatie tussen Christus en zijn gemeente.

Verzoening is dus nooit afstandelijk of puur zakelijk. Als een persoonlijke relatie puur zakelijk wordt, is de vreugde ervan weg. Dan worden huwelijken doods en dor, dan dooft de vlam. Dat geldt ook voor onze relatie met God. En hiermee wordt het persoonlijk. Is jouw relatie met God levend? Ben jij vol van Hem? Of geloof je zakelijk? In onze westerse wereld zakken heel veel huwelijken af naar een verzakelijkt niveau en breken dan vaak. Zo lijken ook veel christenen te lijden aan een zakelijk geworden relatie met God. Breuken met God vinden veel plaats. Kennen we de weg tot zoenen niet meer? Weten we nog wel hoe verzoening werkt? Ik weet niet hoe het op dit punt met jou is, beste lezer. Misschien ben je bekend met de Bijbel, misschien ook niet. Maar ik hoop dat je een beetje aanvoelt, hoe intens belangrijk het onderwerp is waar dit boek over gaat.

Winstgevend

Dit boek vraagt inspanning en het brengt wellicht eerst even verwarring. Maar het leidt zeker tot diepe vreugde, want je krijgt door hoe de verzoening met God tot stand komt en krachtig 'werkt'. **Uit ervaring weet ik, hoe remmend een onheldere kijk op verzoening werkt.** Geloven is dan zomaar moeizaam, terwijl het een feest kan zijn. Ik zie ook bij anderen die het 'door' krijgen, dat er meer bezieling komt. Mensen komen 'in vuur en vlam' en worden werkelijk 'verliefd' op God! Het is net of de Geest meer ruimte krijgt. Pas zei iemand tegen me: 'Ton, door deze heldere kijk op verzoening gaat de hele Bijbel open. De Bijbel en ook het geloven worden echt weer boeiend, ja heerlijk'. Is dat geen winst?

1.2. Het kruis centraal, maar toch onbegrijpelijk?

Hoe ontstaat een relatie van warme vriendschap tussen God en mensen? Dit is de kernvraag in alle godsdiensten. Deze diepe hunkering zit ook in veel mensenharten. Het christendom vertelt, hoe een goede relatie kan ontstaan tussen de Heilige God en zondige mensen. Daarover gaat dit boek: hoe werkt verzoening door Jezus? Dit is de kern van de christelijke leer!

Iedere christen weet: Gods Zoon werd mens, gaf onderwijs en deed veel wonderen van genezing en bevrijding. Toen Hij 33 was stierf Hij de marteldood door kruisiging op Golgotha. Het symbool van het christendom is een crucifix of een kaal kruis. **Alle christenen zeggen: dáár, aan dat kruis op Golgotha, gebeurde het. Daar werd de bodem voor onze verzoening met God gelegd. Daar zijn we het over eens. Maar wat betekent dat kruis?**

¹ In het engels is verzoening atonement = at-one-ment = tot eenheid komen.

Wat gebeurde er precies op Golgotha?

Bij deze vraag gaat het niet om de feitelijke gebeurtenissen. Die zijn bekend, Matteüs, Marcus, Lucas en Johannes hebben er verslag van gedaan. We weten vrij gedetailleerd wat mensen op Golgotha zagen. Maar de vraag is: wat betekende dat gebeuren voor God en voor ons? Hoe is het mogelijk, dat God en wij *verzoend raken via het lijden en de dood van Jezus*? Je moet blijkbaar meer zien dan alleen de feitelijkheden, je moet kijken met 'geestelijke ogen', zoals God kijkt. Dat is de vraag: wat zie je, als je naar Golgotha kijkt door Gods ogen? Wat zegt de Bijbel over de betekenis van het lijden en de dood van Jezus, weet jij het?

Als ik dat vraag aan christenen – aan 'gewone', maar ook aan geleerde en zelfs theologisch geschoolde – kijken ze me allemaal eerst wat vreemd aan: *'ach joh, dat weet je toch wel – dat is toch algemeen bekend'*. En meestal vertellen ze hetzelfde verhaal: *'Jezus droeg onze straf. Op Golgotha betaalde Hij de schuld voor onze zonden. Hij leed en stierf dus in onze plaats. Zo zijn wij vrij van de straf en ontvangen we vergeving van onze zonden en eeuwig leven. Enkelen vertellen er bij, dat Jezus ook volkomen liefdevol, trouw en gehoorzaam aan God was. Daarin deed Hij wat wij moesten doen maar niet kunnen. Zijn volmaakte trouw en gehoorzaamheid worden ons nu ook toegerekend. Zo zijn wij dus schuldvrij en volmaakt voor God. Alles is door Christus voor ons volbracht!'*

Dit vertellen vrijwel alle Bijbelgetrouwe christenen. Dit is de meest gangbare verklaring van wat er gebeurde op Golgotha. Dit wordt de leer van 'verzoening door voldoening' genoemd. Maar als ik dan wat doorvraag, blijkt deze uitleg van Golgotha niet zo erg helder en logisch als men denkt. Want **waarom is voor God betaling nodig om te kunnen vergeven? Vergeven is immers kwijtschelden door van een betalingsregeling af te zien (Matteüs 18:27). Waarom zou God onrechtvaardig zijn als Hij zo vergeeft?**² Soms wil men er verder over nadenken, soms ook niet. Velen vinden het 'maar lastig'. Anderen worden er onzeker van, want is hun verzoend zijn met God dan zeker? Vaak stopt het gesprek hierover door opmerkingen als: 'het is nu eenmaal zo; we moeten het gelóven; het is waarschijnlijk ook niet te begrijpen, want het gaat immers over Gods werk?!'. Velen leggen zich neer bij de onhelderheid.

Twee mysteries

Om acceptabel te maken dat we het niet begrijpen, gebruiken sommigen het prachtige Bijbelse woord 'mysterie'. Ze zeggen dan: 'De verzoening is een mysterie'³. Onze verzoening met God is een heerlijk feit, waar we blij mee mogen zijn; maar vraag me niet hoe het werkt'.

Maar zou het centrale werk van God voor ons onbegrijpelijk? Dat zou pas echt een mysterie zijn, want waarom zou God ons niet duidelijk willen maken hoe Hij met ons verzoend wordt? Zou de betekenis van het centrale werk van Zijn Zoon onbegrijpelijk blijven voor ons, terwijl Hij wil dat we Hem liefhebben (ook) met heel ons verstand? (Matteüs 22:37). Jezus gaf veel

² A. Kuyper zegt: 'Hier ligt nu juist de zenuw van alle ware religie: God scheldt noch de zonde noch de straf kwijt, maar Hij rekent integendeel alle schuld toe' (*E Voto Dordraceno I*, p. 82). Francis A. Schaeffer beweert dat God in feite niet echt vergeeft. 'Als God één enkele zonde zou vergeven ... dan zouden we niet langer in een moreel universum leven. God zelf zou niet langer moreel zijn. Dus vergeeft Hij geen enkele zonde; elke zonde wordt bestraft. Maar toch is de kwestie geregeld, omdat Jezus de prijs voor onze zonden heeft betaald.' (*Het voleindigde werk van Christus* p.86). Logisch vloeit dus uit de kerkleer voort, dat Gods vergeven geen vergeven is! Is het aannemelijk dat de Bijbel zulk verwarrend onderwijs geeft?

³ Volgens mijn Nederlandse woordenboek betekent mysterie: 1. een voor 's mensenverstand onbegrijpbare, bovennatuurlijke waarheid als geloofsartikel; 2. verborgenheid, onbegrijpelijk iets; 3. naam van zekere erediensten in de oudheid, waaraan men niet mocht deelnemen dan na voorafgaande inwijding; 4. mysteriespel. De eerste twee betekenissen worden in dit verband door christenen bedoeld.

onderwijs. Maar zou Hij niet helder maken hoe Hij ons redt en hoe wij gered worden? Dat is niet wat je zou verwachten.

En ook het volgende speelt mee. Als we niet goed weten hoe verzoening werkt, weten we dan wel waar het God om gaat in ons leven? Wat is dan verzoend leven met God?

Is het geen groot mysterie, dat volgens velen de verzoening een mysterie zou zijn?

Steeds weer bekruipt me het gevoel: hier klopt iets niet. Zou God zo zijn en doen?

1.3. Veel theologen beweren dat het onbegrijpelijk is.

Wist u, dat al een paar eeuwen beweerd wordt, dat de gangbare verklaring van Golgotha iets onbegrijpelijks heeft? **Allerlei theologen en professoren zeggen, ook tijdens opleidingen voor predikanten: dit onbegrijpelijke moeten we aanvaarden, want de Bijbel leert dit.** Het is natuurlijk te prijzen dat zij de Bijbel willen volgen, maar de vraag is: *leert de Bijbel werkelijk iets onbegrijpelijks, wat tegen ons verstand in gaat en zelfs tegen veel Bijbelgedeelten?*

Velen geven toe, dat 'verzoening door voldoening' niet te begrijpen is, maar ze leggen zich erbij neer. Ik citeer hieronder een groot aantal theologen voor wie dit geldt. Hun boodschap sijpelt uiteraard door in preken en meditaties en veel 'gewone' kerkleden accepteren het.

Anselmus (1100)

De 'verzoening door voldoening' is voor het eerst uitvoerig 'beredeneerd' in de 12 eeuw door *Anselmus van Canterbury* (gestorven 1109). Hij deed dat in zijn boekje *Cur Deus Homo* (Waarom God mens werd)⁴. Zijn scholastieke argumentatie was overtuigend in die tijd. In de 16^e eeuw maakten de Reformatoren zijn hoofdgedachte tot de kernleer van de verlossing. Zij hebben dit zó gepromoot, dat dit voor veel christenen *het hart van het evangelie* is⁵. Wie vandaag het boekje van Anselmus bestudeert, zal niet overtuigd worden door zijn geredeneer. Anselmus zegt ergens, dat allen, die de verzoening door voldoening afwijzen, niet voldoende oog hebben voor de ernst van de zonde (I.XXI). Zo'n suggestieve opmerking zet zijn bestrijders 'in een kwaad daglicht' maar wekt de indruk dat hijzelf aanvoelt dat zijn geredeneer niet echt overtuigend was.

Melanchton (1550)

Deze Lutheraan ontwierp de Lutherse '*Saksische Repetitie van de Augsburgse Confessie*' (1551). Daarin staat: 'De toorn Gods wordt alleen door de gehoorzaamheid en de verdienste van Christus gestild. In onze zwakheid verstaan we nu nog niet de oorzaken van dit bewonderenswaardig raadsplan: waarom op deze wijze het menselijk geslacht moest worden verlost. Dat zullen we later in alle eeuwigheid moeten leren. Hoewel dat zo is moeten nu toch deze beginselen geleerd worden' (zie A.D.R. Polman, '*Onze Nederlandsche Geloofsbelijdenis*' II, p. 316).

H. Bavinck (1900)

Deze grote dogmaticus (ongeveer 1900) erkent in zijn *Gereformeerde Dogmatiek* (eind par. 391) over de plaatsvervangende voldoening (*satisfactio vicaria*), dat het niet te begrijpen is en 'al onze gedachten zeer ver te boven gaat'. 'Zij is tot geen algemene regel terug te brengen, noch door een algemene wet te verklaren, want zij is geen verschijnsel naast andere, maar een concreet feit, geheel enig in de geschiedenis der mensheid, door niets verklaard en zelf alles verklarend, rustend in een bijzondere ordinantie Gods'.

A.G. Honig (1938)

Deze hoogleraar haalt (in 1938) in zijn *Handboek van de Gereformeerde Dogmatiek* op p. 494 Bavincks woorden instemmend aan en schrijft dan: 'Ook ten opzichte van dit centrale dogma, geloven wij eenvoudig en kinderlijk, ook al kan ons eindig verstand deze waarheid niet ten volle doorgronden, dat een volmaakt en heilig God richtte overeenkomstig zijn vlekkeloos en volzalig Wezen; dat alle onrechtvaardigheid en zondige wraakzucht verre van Hem was; dat Hij met zijnen teerbeminden Zoon ten einde toe heeft gehandeld naar de maatstaf van al zijne deugden, ook van zijn rechtvaardigheid' (cursivering TdR).

⁴ Een Nederlandse vertaling van *Cur Deus Homo* door ds P.C. IJsseling is in 1906 uitgegeven onder de titel 'ANSELMUS Over de Menschwording Gods'.

⁵ Zie bv. de titel van het boek '*Om het hart van het evangelie*' (Een boek voor de gemeente over verzoening; redactie C.B. Elsinga), uitgegeven in 1998. Negen auteurs verdedigen deze leer met name tegenover de kritiek erop door H. Wiersinga en C.J. den Heyer. Zie ook de zeven aanbevelingen op de achterflap.

G.C. Berkouwer (1953)

Berkouwer weerlegt de bezwaren van Socinus tegen de plaatsvervangingleer. Maar hij voelt hoe onbevredigend dat is. Hij zegt dan ook: je kunt die leer 'alleen door geloof en dankbaarheid verstaan' (*Het werk van Christus*, 1953, p. 344). 'Alleen door de kracht van de Heilige Geest kunnen de protesten tegen *deze* ruil worden overwonnen ... Alleen het geloof kan het verstaan' (p. 346). Hiermee zegt Berkouwer dat allen, die deze leer niet kunnen aanvaarden de Geest en het geloof missen. We lezen even later: 'Het is ons niet mogelijk het kruis te doorgronden. Voortdurend voelen we ons gedrongen opnieuw van de ondoorgrondelijkheid der wegen Gods te spreken' (p. 348/9). Kennelijk geven de Geest en het geloof ook geen helderheid!

C.S. Lewis (1959)

Deze filosoof en apologeet (verdediger) van het christelijk geloof spreekt in zijn '*De Sleutel tot het geheim*' (4^e dr, 1959) op p. 61-67 over 'theorieën over het sterven van Christus'. Volgens hem geven alle theologen toe 'dat geen enkele uitlegging ooit volkomen adequaat kan zijn met de werkelijkheid'. Het sterven van Christus openbaart 'iets absoluut onbegrijpelijks'. De theorie, dat wij zijn vrijgesproken, omdat Christus vrijwillig in onze plaats onze straf heeft gedragen, is 'op het eerste gezicht een erg dwaze theorie'. Als God voornemens en bereid was ons vrij te spreken, waarom heeft Hij dat dan niet gedaan? En wat voor bijzondere waarde kon er liggen in het straffen van een onschuldige in plaats van ons? Lewis geeft een eigen theorie, die hij niet dwingend Bijbels noemt, omdat er zijns inziens geen bevredigende totaaluitleg van Golgotha is te geven. Met de zin 'Het is niet te doorgronden, maar we kunnen er daarom wel mee en vanuit leven' parkeert hij de moeite.

H. Berkhof (1973)

In *Christelijk geloof* (1973) paragraaf 34 beschrijft Berkhof verschillende pogingen om de heilsnoodzakelijkheid van het lijden en sterven van Jezus onder woorden te brengen: 'Telkens werd en wordt het weer anders geprobeerd, maar nooit zo dat het tot een theologische consensus leidde. Er blijft een *ondoorzichtig waas* hangen, waardoor wij de beslissende verbintenis tussen sterven en heil niet onder woorden kunnen brengen'. 'Dat Jezus stierf voor onze zonden ... om de muur tussen God en ons te slechten – dat heeft overal en altijd tot het wezen van het geloof behoord. Waarom dit juist zó moest en hoe het verband tussen kruis en verzoening ligt – elke theorie daarover is in de gemeente steeds weer intuïtief ontoereikend bevonden'. In het Nieuwe Testament ... domineert het 'dat' van Golgotha als grondslag van de verlossing. Maar hoe en waarom? Het Nieuwe Testament 'heeft geen antwoord op het waarom en het hoe. Dat is het geheim van God'.

J.A. Heyns (1978)

Deze Zuid-Afrikaanse dogmaticus schrijft in zijn *Dogmatiek* (uitg 1978) op p. 282: 'Die versoening is inderdaad 'n diepe misterie... Die rykdom van die versoeningswerklikheid lê na sy ware diepte buite bereik van enige begripsmatige sisteme en teoretiese teorieë.

John Stott (1985)

In *Het Kruis van Christus* (1985) zegt Stott, dat de plaatsvervangende betaling iets mysterieus en vreselijks heeft en 'onnaspeurlijk' is (p. 222v). Hij schreef er al eerder over in *De Basis van het Bijbelse geloof* (p. 126): 'Door Christus verzoende God zich met ons. Ik kan niet uitleggen *hoe* Hij door Christus zich verzoende, terwijl Hij Christus voor ons tot zonde maakte'. Even verder zegt hij, dat we de verzoening niet kunnen verklaren en het mysterie ervan niet kunnen doorgronden, maar wel kunnen en moeten geloven.

J. van Genderen (1992)

In zijn *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek* (1992) lezen we: 'Wij kunnen onze schuld door niemand anders laten dragen, maar Hij (Christus) is gekomen om haar van ons over te nemen en ervoor te boeten. Onze last is op Hem gelegd. ... de wonderbare ruil'. Het is verbazend dat Van Genderen het *overdragen* van schuld onmogelijk acht, maar vervolgens het *overnemen* van schuld probleemloos accepteert. Hierdoor *lijkt* de verzoening bij hem probleemloos. Ook B. Wentsel (1991) signaleert geen echt probleem in zijn *Dogmatiek 3b, God en mens verzoend*. Ook hij zegt simpel, dat de ene waarheid zo groot is dat het in veel beelden tot uitdrukking gebracht moet worden. Het kan niet in één beeld (p. 364). Maar zulke woorden camoufleren, dat die ene waarheid onbegrijpelijk is.

John Piper (2004)

In *Waarom moest Jezus sterven?* (2004) suggereert Piper vijftig antwoorden vanuit de Bijbel te geven. In zijn voorwoord stelt hij, dat Góð Jezus gekruisigd heeft. Even verder zegt hij: we moeten niet 'blijven hangen in de waaromvraag ... Ten diepste zijn Gods bedoelingen met Jezus' sterven ondoorgrondelijk' (p.14). Het boekje

stelt dan ook diep teleur als je met de vraag van de (nederlandse) titel worstelt⁶. Even teleurstellend is hoofdstuk 6 in Pipers *De Vreugde van God* (2007) met de titel 'Gods vreugde in het verbrijzelen van zijn Zoon'. Zijn exegese loopt fout, doordat Piper ervan uitgaat, dat God *vijanden* blijdschap wil bezorgen. Hij rekent niet met het feit, dat bij bekering (geloof en wedergeboorte) vijanden van God veranderen in vrienden. Hierdoor mist dit artikel de kracht om te overtuigen. Verbazingwekkend is, dat hij aan het eind van dit artikel een gelijkenis vertelt om zijn betoog te verhelderen, maar dan het centrale punt mist: bij de redding in de gelijkenis is van een 'plaatsvervangend schuld of straf dragen' totaal geen sprake! (p. 176v). En dáár gaat het nu net om in de leer van verzoening door voldoening die Piper in dit artikel wil verdedigen.

Tim Keller (2008)

Deze predikant uit New York schreef *In alle redelijkheid* (Christelijk geloof voor welwillende sceptici; 2008). Hoofdstuk 12 heeft als titel: Het ware verhaal van het kruis. Hierin gaat het om de vraag: 'Waarom moest Jezus sterven? Waarom kan God niet gewoon vergeven?'. Blijkbaar voelt hij zelf aan dat zijn verhandeling niet echt bevredigt. Hij zegt op p. 207: 'Ik heb proberen uit te leggen wat Jezus voor ons gedaan heeft toen Hij stierf. Ik heb dat gedaan door een aantal principes te destilleren. Maar ik kan de leer van het kruis niet volledig recht doen'.

W.J. Ouweneel (2009)

In zijn Evangelisch-Dogmatische Reeks, deel V: *Het zoenoffer van God*, (ontwerp van een verzoeningsleer, 2009) schrijft Ouweneel: 'De verlossing die Christus door zijn kruiswerk heeft tot stand gebracht, is ten diepste een mysterie, dat door geen enkel theologisch model adequaat gepeild, laat staan beschreven kan worden' (p.181). 'Jezus was op het kruis niet langer de onschuldige, want – op een wijze die wij niet kunnen doorgronden – had God Hem tot zonde gemaakt (2Kor 5:21) en Hem met onze zonden beladen' (206). De 'zoete ruil' noemt hij met anderen een 'onnaspeurlijk werk' (216). Het gaat bij de genoegdoening door Jezus 'slechts om een forensische resp. commerciële metafoor, die samen met andere metaforen niet in staat is de diepte van de goddelijke verzoening te peilen'. Op p. 250-254 vraagt hij: 'Waarom *exist* God een offer? Waarom heeft Hij, die niets van zijn schepselen nodig heeft, een offer 'nodig'? Waarom kon de soevereine, almachtige God niet voor een eenvoudiger, minder zware weg – ook minder zwaar voor Hemzelf – kiezen? ... Blijkbaar kan God de zonden niet 'door de vingers zien'; Hij heeft een *fundament* nodig om te kunnen vergeven en verlossen. Maar *waarom* is dat zo? ... Waarom moest, zoals sommige theologen het uitdrukken, God eerst 'bloed zien'? ... Het waarom blijft ... Tot aan het eind van de Bijbel wordt ten diepste niet verklaard waarom alleen op deze wijze ... verzoening van de zondaar met God mogelijk is. Wij zullen dit mysterie eenvoudig als een Bijbels gegeven moeten aanvaarden ... Ten diepste staan we hier met de mond vol tanden'.

Al deze theologen menen, dat de verzoening door voldoening door de Bijbel geleerd wordt. Tegelijk erkennen ze, dat deze leer 'onbegrijpelijk' is. Deze rij is gemakkelijk aan te vullen⁷.

1.4. Opnieuw doordenken noodzakelijk! Motivatie

De gangbare leer is al lange tijd zó vanzelfsprekend, dat pogingen om een andere verklaring van Golgotha te zoeken, niet serieus gewogen worden. Ze werden en worden snel, makkelijk en soms hardhandig de grond in geboord⁸. Natuurlijk zijn on-Bijbelse alternatieven terecht afgewezen. Maar kunnen eerlijke kritische argumenten tegen de verzoening door voldoening ooit werkelijk weerlegd worden, als voorstanders zelf toegeven, dat ze het ten diepste ook niet begrijpen?

Deze stand van zaken prikkelde mij. Zou het echt waar zijn dat de verzoening - het meest centrale in de christelijke godsdienst – in logisch en moreel opzicht onbegrijpelijk is?

⁶ Terecht zegt Ouweneel (*Het zoenoffer van God* (2009), p. 252) dat Piper 'geen begin van een antwoord geeft' op de echte en eerlijke vraag 'waarom God ons alleen kan verlossen op basis van een plaatsvervangend offer en waarom zijn eigen vergevingsgezindheid daarvoor niet genoeg is'.

⁷ Ik vermeld nog Jakob van Bruggen, *Het evangelie van Gods Zoon* (1996) p.155; Gregory A. Boyd, *Brieven aan een scepticus* (2001) p. 170v; Stefan Paas, *Jezus als Heer in een plat land* (2004) p.184v, 190; Paul Wells, *De ergernis van het kruis* (2009).

⁸ Ook vandaag klagen critici, dat hun argumenten niet serieus gewogen en beantwoord worden (zie via Google: New Perspective). De kritiek op deze leer zal nooit verdwijnen, omdat ze gewoon niet te weerleggen is!

Deze vraag zal sterker worden. In de eerste plaats doordat christenen steeds mondiger worden. Ze zullen vaker en indringender vragen: hoe werkt het dan? Velen hunkeren naar meer beleving van de verzoening of eenheid met God.

Ook zal bovengenoemde vraag sterker worden doordat we meer geconfronteerd worden met de Islam en andere godsdiensten. Daardoor wordt de vraag naar het unieke van het christendom *scherper gesteld*. Dat unieke was altijd de verzoening, maar als nu juist dat kernpunt onlogisch en irrationeel is? Dat beweren Islamieten dan ook spottend! En op die spot hebben Christenen geen echt antwoord⁹. Alleen al vanwege de strijd met de Islam is het onze roeping om opnieuw goed na te denken over wat wij als christenen verkondigen en geloven. Is die onbegrijpelijke leer wérkelijk de bijbelse leer? Of zijn we wellicht blind door fout geredeneer. Stel je voor – het zou toch kunnen?! Laten we Satan niet onderschatten. Hij weet dat een heel bouwwerk zwak wordt, als het fundament scheef staat. Zou dat wellicht mee verklaren waarom Islamieten, maar ook seculiere Nederlanders, zo moeizaam gewonnen worden voor Jezus en zijn Koninkrijk? Verkondigen we werkelijk het evangelie? Ook daarom wilde ik het geloof op dit punt opnieuw fundamenteel en biddend doordenken. Liefde tot onze naasten vraagt er om, maar ook de liefde tot God!

Leert onze Vader ons via de Bijbel werkelijk een boodschap, die niet-logisch en dus ten diepste niet te begrijpen is? Zo ja, dan moeten we daarvoor staan. Zo nee, dan moeten we deze onbegrijpelijke leer weg doen en vervangen door wat de Bijbel wel leert. De voortgang van het Koninkrijk van Jezus is er mee gemoeid. U voelt aan, hoop ik, dat de vraag van dit boek levensbelangrijk is voor christenen en niet-christenen. Wat is precies de boodschap van de kerk over de verzoening met God?

1.5. Zoektocht en ontdekking

Dit motiveerde mij tot zoeken en lezen in de Bijbel. Ik begon aan te voelen en te ontdekken, dat de Bijbel eenvoudiger en krachtiger is dan vaak verteld wordt. **Door de geschiedenis heen zijn er accenten gezet, die niet in de Bijbel staan.** Via allerlei kerkelijke conflicten zijn ons gekleurde brillen opgezet. We kleuren hierdoor Bijbelwoorden en verkleuren de boodschap, zonder het te beseffen. Dat werkt als een sluier, waardoor de Bijbel dicht gaat, hoewel we hem openen.

Een voorbeeld. Rond 1054 is de ene kerk gesplitst in een Oosters en een Westers deel. Na veel theologische en kerkpolitieke strijd zijn het Oosten en het Westen de Bijbel anders gaan lezen. De verschillen zijn groot – zeker als het om de verzoening gaat. Aan beide kanten denkt men objectief te lezen. Is de Bijbel dan niet helder? Of lezen we aan een of aan beide kanten subjectiever dan we denken? Is de onbegrijpelijke westerse leer van de verzoening door voldoening juist of is die leer in de Bijbel ingelezen door een westers gekleurde bril? Daarom las ik de Bijbel - van begin tot eind – opnieuw, met bij ieder Bijbelboek weer de vraag: *hoe werkt verzoening?*

Dat was verrassend, ontdekkend en ook bevrijdend. Gewoon lezen maakt duidelijk: **het is vanaf Genesis glashelder hoe verzoening tot stand komt. Het is in de Bijbel helemaal geen onbegrijpelijk mysterie.** Ook het fantastische werk van Jezus Christus blijkt niet ingewikkeld maar klip en klaar te zijn en helder voor mensen in de 21^e eeuw. Als ik het uitleg aan

⁹ Op een congres van christelijke en islamitische geleerden werd de plat geformuleerde, maar inhoudelijk krachtige vraag gesteld aan de christenen: ‘Waarom moet jullie God zo moeilijk doen - zijn Zoon mens laten worden en aan een kruis laten lijden en sterven - om jullie zonden te vergeven? Onze Allah kan zonden zo vergeven, als hij dat wil. Waarom jullie God niet?’. Er kwam geen antwoord (o.a. krantenverslag in Nederlands Dagblad d.d. 28/3/2008). Ook in boeken die ik las over de confrontatie islam - christendom zocht ik vergeefs naar een helder antwoord op deze spottende, maar scherpe en indringende vraag van de Islam over de noodzaak van het kruis.

ongelovigen, dan begrijpen ze het; zelfs moslims. Nee, dat wil niet zeggen dat ze direct gaan geloven in de Gekruisigde. Dat vraagt meer dan begrijpen. Dat vraagt, dat we ons eigen 'ego' gaan kruisigen. Dáártegen is bij velen een spontaan verzet. Dáár zit de aanstoot en ergernis van het kruis (1 Korintiërs 1:21-25). Geloven in Jezus is namelijk een keus die tegen jezelf in gaat. Daar zit volgens de Bijbel het echte probleem. Niet in de leer van de verlossing door Jezus. Want die is begrijpelijk en helder! Gaat u mee op mijn tocht naar die ontdekking?

1.6. Uitgangspunt: **Lees de Bijbel niet achterstevoren!**

Omdat we de hele Bijbel al kennen, zijn we vaak gewend vanuit de uitkomst naar het begin te kijken. We denken ook vaak, dat alle gebeurtenissen van het Nieuwe Testament al in Gods gedachten waren tijdens het Oude Testament en dat Hij daar naartoe werkte. Hierdoor lezen we vaak achterstevoren: we gaan in het Oude Testament allerlei vooruitblikken naar Jezus zien. Dit heeft invloed op de manier van lezen en uitleggen.

Een paar voorbeelden:

a. Jezus wordt in het Nieuwe Testament 'het Lam' en ons 'Pesachlam' genoemd (Johannes 1 en 1 Korintiërs 5). Omdat Jezus ons kwam verlossen *van onze zonden*, denkt men al snel, dat ook het Pesachlam *voor de zonden* van Israël was. Maar keerde God zich bij de tiende plaag tegen Israël (zie Exodus 11,12)? Was Hij toen toornig op zijn volk vanwege zonden van hen? Nee – duidelijk niet! Wie achterstevoren leest komt zomaar tot kromme uitleg¹⁰.

b. In Genesis 3:15 zegt God tegen de slang, dat zijn kop vermorzeld zal worden door het nageslacht van de vrouw. In het Nieuwe Testament wordt de Satan de oude slang genoemd. Velen zien nu in Gen 3:15 aangekondigd, dat de Satan (door Jezus) overwonnen zal worden. En zo maakt men van dit tot de slang gesproken woord een 'oer- of moederbelofte' voor de mensheid. Maar zouden Adam en Eva bij 'vrouwenzaad' gedacht hebben aan een verlosser? Bepaalde dit woord hen niet simpel bij strijd, disharmonie en eigen verantwoordelijkheid? Is het wel zo, dat God toen al aan Jezus dacht? Is dit uitleg of inleg?

c. Ook Genesis 22 wordt 'achterstevoren' gelezen en uitgelegd. Volgens de tekst zelf gaat het er om dat God Abraham beproeft: heeft hij God lief boven alles? (22:1). Maar velen maken dit tot een voorafbeelding van Golgotha: het plaatsvervangend lijden en sterven van Gods Zoon zou hier al afgebeeld worden. Het zinnetje 'God zelf zal zich van een offerlam voorzien' (22:8) wordt dan een profetie. Is dit uitleg of gepuzzel? Wie gewoon luistert naar Genesis 22, leert dat het in het leven met God gaat om volledige toewijding. Dat geeft inhoudelijk een ander zicht op wat voor verzoening nodig is¹¹ en ook op Golgotha.

Dit lijkt niet zo belangrijk, maar het heeft wel grote gevolgen. **We moeten de Bijbel in de goede volgorde lezen: van het begin naar het eind. Dan zien we ook, dat God geen starre maar een levende en reagerende God is, die zijn plannen bijstelt als mensen anders handelen dan Hij verwachtte.** Beweren dat onze goede God de zondvloed al eeuwen tevoren God gepland had, kan niet op grond van de Biibel. Gelukkig maar, want dat zou immers weezin oproepen. En dat Israël 40 jaar in de woestijn rond moest zwerven, was ook volgens de Bijbel niet Gods plan bij de Uittocht. Helaas denken sommige christenen dit soort dingen

¹⁰ Op deze en andere misinterpretaties wijst ook Johan Vos in zijn 'De betekenis van de dood van Jezus; tussen seculiere exegese en christelijke dogmatiek' (2005), p. 128.

¹¹ J. van Bruggen schrijft ook dat Genesis 22 niet als voorafschaduw van Golgotha geïnterpreteerd kan worden in zijn 'Het evangelie van Gods Zoon' (1996), p. 145v.

(on)bewust wel. De Bijbel schildert ons echter een mooier en levendiger beeld van God: Hij reageert echt op wat mensen doen!

De Bijbel in de goede volgorde lezen doet ook meer recht aan de tekst, is spannender en maakt wijs. Dan ontdek je ook hoe verzoening van begin tot eind tot stand komt.

We mogen het Oude Testament niet inkleuren vanuit het Nieuwe Testament. De woorden en geschiedenissen in het Oude Testament hebben hun eigen zeggingskracht en boodschap. Laten we eerst goed luisteren naar het Oude Testament. Daarna zullen we het Nieuwe Testament pas goed gaan begrijpen. Soms zegt men dat het Oude Testament open gaat door het Nieuwe. Het omgekeerde lijkt me exegetisch een sterker en beter uitgangspunt: **het Nieuwe Testament gaat voor ons open als we het Oude Testament goed lezen.** Dat geldt mijns inziens zeker ten aanzien van de verzoening.

1.7. Plan, wens en aanbeveling

In het vervolg wil ik graag met u gewoon de Bijbel lezen - van voor naar achter - en luisteren naar wat er over verzoening gezegd wordt. Van begin tot eind. Zo zal helder worden, wanneer en hoe verzoening tussen God en mens een feit wordt en wat het is om verzoend te leven met God.

Hou bij het lezen de Bijbel bij de hand. Lees bij twijfels een Bijbelgedeelte dat genoemd wordt na en overweeg of het door mij goed gebruikt wordt. We willen horen wat de HEER zelf via de Bijbel bekend maakt over verzoening. Hij alleen is betrouwbaar.